

СТАТИСТИЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

В сучасних умовах прагнення та трансформування економіки країни у європейські структури особливо гостро постає питання у визначенні та статистичному аналізі ефективності підприємницької діяльності як бази формування кількісно-якісних критеріїв оцінки бізнесу. Саме через категорію ефективності знаходять своє адекватне відображення найбільш суттєві характеристики (динамічність, багатогранність та взаємозв'язок) господарчої діяльності.

Визначенню та аналізу ефективності приділяли увагу як вітчизняні, так і іноземні вчені: А. Сміт, Т. Мен, Дж. Гібсон, А.Г. Гончарук, О.В. Саленко, О.С. Філіппова, Т.А. Бурова та інші. У кожного з них була своя думка щодо визначення ефективності та факторів, які на неї впливають. Але перед тим, як розглядати, аналізувати та розраховувати ефективність діяльності підприємств, необхідно зрозуміти, що ж таке ефективність?

Поняття ефективності має досить багато значень. В англійській мові є три еквіваленти цьому терміну: *effectiveness*, *efficiency* або *effectuality*. Хоча в фінансовій літературі кожний із цих еквівалентів має своє значення, а саме:

effectiveness – здатність досягати своєї цілі (не залежно від того, якими засобами це зроблено);

efficiency – оптимальне співвідношення витрачених ресурсів та отриманого результату (не залежно були чи не були досягненні поставлені цілі);

effectuality – взаємозв'язок *effectiveness* та *efficiency*.

Є ще один англійський термін, зовсім не схожий по звучанню, але в перекладі на українську він також означає ефективність – це термін *performance*, тобто загальний стан організації. Означений показник включає як фінансові, так і нефінансові параметри та характеризує обидві сторони бізнесу: досягнений рівень розвитку та його перспективи. Таким чином, термін ефективність можна розуміти як в узькому, так і широкому сенсі (окрема операція, група операцій, діяльність в цілому), а також по відношенню до різних галузей діяльності – фінанси, виробництво, обладнання, персонал.

В сучасній економічній науці ефективність діяльності підприємств розглядають як відношення результатів діяльності до витрат, пов'язаних з їх отриманням. У категорії витрат виокремлюють поняття «ресурси» (авансовані витрати) та «поточні ресурси» (рис. 1). Проблема статистичного визначення економічної ефективності діяльності підприємств пов'язана з визначенням відповідного критерію ефективності і формуванням системи показників, які розглядаються в якості мікромоделі певного економічного явища (рентабельність продаж, рентабельність капіталу, матеріаломісткість продукції,

продуктивність праці та тощо). Усі показники можна ув'язати за допомогою мультиплікативних індексних моделей, що дозволяє провести факторний індексний аналіз ефективності діяльності підприємств. Відмітимо, що під час статистичного аналізу можна побудувати індексні моделі ефективності використання для кожного виду ресурсів або спільно для всіх ресурсів.

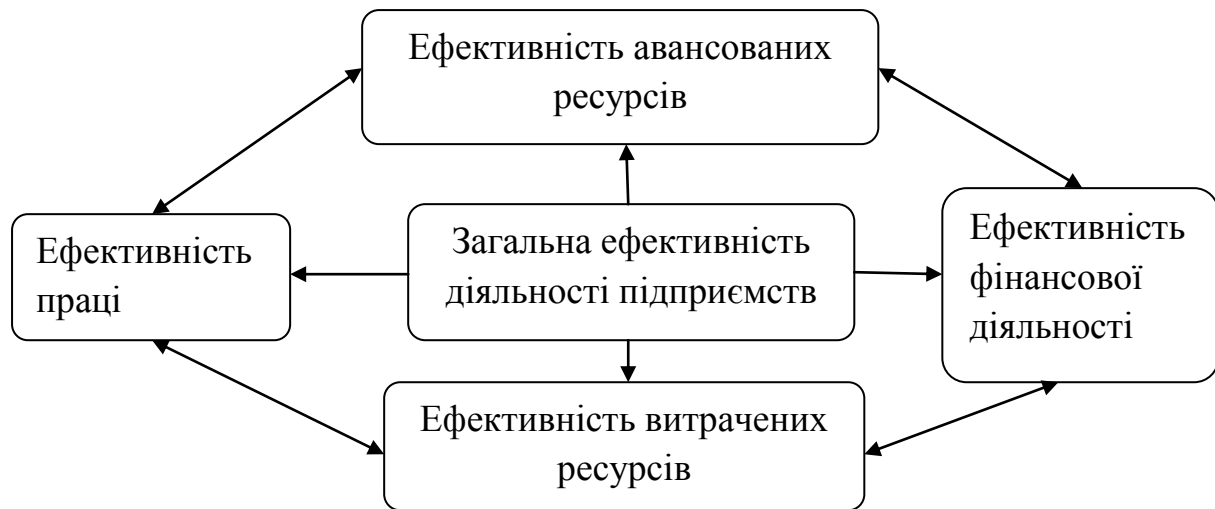

Рис. 1 – Взаємозв'язок оцінок ефективності діяльності підприємств

Статистичний аналіз передбачає розрахунок як відносних, так і абсолютних показників роботи підприємства. Якщо розраховувати відносні показники, то знаходять ефективність діяльності підприємства, яку частіше всього порівнюють з його прибутковістю чи рентабельністю, якщо ж говорити про абсолютні показники, то аналізують ефект роботи підприємства і порівнюють його з величиною отриманого прибутку. В окремих випадках це так, але не завжди величина прибутковості чи прибутку адекватно відображає ступінь ефективності (ефекту) діяльності підприємства. Тому основне завдання полягає не лише в розрахунку ефективності (ефекту) роботи підприємства, але й в подальшому поглибленому аналізі. Насамперед, за допомогою кореляційно-регресійного аналізу оцінюється вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на загальну ефективність діяльності підприємств, виявляються резерви її підвищення.

Література:

1. Філіппова О.С. Сучасна характеристика ефективності діяльності підприємств житлово-комунального господарства // *Економіка и управление*. – № 1. – 2012. – С. 129 – 135 // Режим доступу: pk.napks.edu.ua/library/.../1/p_129_135.pdf
2. Савенко Н.В. Економічна сутність ефективності виробництва підприємства і аналіз підходів до її визначення / Н.В. Савенко // *Інноваційна економіка*. - 2009. - №2. - С.153-162.
3. Бурова Т.А. Теоретичні основи розвитку моніторингових і діагностичних систем в управлінні підприємством // *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. – 2012. // Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1134>